

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-81>

Олена Касьянова

*кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)*

Olena Kasianova

*Candidate of Art History, Professor, Honored Artist of Ukraine,
Professor of the Department of Opera Training and Music Direction of the
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8530-8156>

© Касьянова О., 2025.

**ПРОЯВИ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
НА ТЛІ СУЧАСНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ**

***Анотація.** Розглянуто специфіку сучасних культуротворчих процесів, що спричинили видозміни художньої парадигми театрального мистецтва. Проаналізовано експериментальні оперні проєкти ХХІ століття, створені в колаборації команди митців, науковців та спеціалістів ІТ-сфери. Визначено основні тенденції розвитку музично-театрального мистецтва доби інформаційного суспільства та високих технологій.*

***Ключові слова:** музичний театр, світові тенденції, культуротворчі процеси.*

Постановка проблеми. Науково-технологічна революція, чий планетарний поступ активізувався у ХХІ столітті, призвела до багатьох перетворень у різних сферах життєдіяльності соціуму та проявилася у суттєвих видозмінах геополітичних, економічних, соціальних та культуротворчих процесів глобалізованого світу. Існуючи довгий час в однополярному форматі з домінуванням американського способу життя, він почав розпадатися на багатопольярний із поступовим утворюванням декількох наднаціональних об'єднань за схожими геоекономічними принципами функціонування держав. Це сприяло появі різних художніх парадигм наднаціональних державоутворень, що базуються на відмінних соціокультурних підходах до впровадження космополітичних та етнічних традицій. З'ясування контенту впливу означених парадигм на культурно-мистецьке життя в Україні актуалізує обрану проблематику в реаліях сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес соціокультурних перетворень в Україні ХХІ століття із визначенням понять глобального, глокального та локального розглянуто О. Копієвською (2014). Експериментальні пошуки та експерименти музичного театру в умовах сучасної мінливої художньої парадигми схарактеризовані О. Касьяною (2024). Контент розвитку креативних індустрій сьогодення як наслідок глобалізаційних культуротворчих процесів у світі окреслено С. Галюк (2024). Вектори розповсюдження сфер застосування медіакультури у різних напрямках життєдіяльності соціуму доби високих технологій з'ясовані І. Байдою (2024). Шляхи модернізації мистецтва оперної режисури відповідно до запитів і уподобань сучасного реципієнта визначив В. Вовкун (2020). Вплив мережі «Інтернет» на пошук нових форматів оперних вистав завдяки планетарній комунікації митців виявлений М. Ржевською (2024). Перспективи розповсюдження досягнень цифрового інструментарію в музичному театрі завдяки мережі «Інтернет» запропоновані Т. Хвостовою (2023). Співпраця митця з різними можливостями штучного інтелекту у візуалізації палітри різних емоційно-інтонаційних аспектів музичної драматургії проаналізована І. Антіпіною (2025).

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпад сучасного однополярного світу призвів до видозмін планетарних культуротворчих процесів, що проявилися у виокремленні їх трьох різних аспектів: глобалізації, глокалізації та локалізації з їх впливом на парадигму музично-театрального мистецтва. Глобалізаційні процеси з їх експансією транснаціональної культури на теренах України спричинили деформацію репертуарної політики вітчизняних оперних театрів у бік невиправданого домінування зарубіжних творів над вітчизняними. До того ж, їх виконання мовою оригіналу з трактуванням у контексті західної естетики не завжди зрозумілі українському глядачеві за психологією сприйняття, ментальністю, неврахуванням національних традицій та культурних уподобань.

Глокалізація призвела до об'єднання окремих країн або регіонів світу за подібністю підходів у синтезуванні космополітичного та національного аспектів,

гармонізуючи їх типові, узагальнені компоненти з особливостями етнічної ідентичності. Особливо це притаманно країнам далекосхідного регіону планети, які вдало синтезують сучасні світові тенденції режисури музичного театру з особливостями національних оперних традицій. В Україні XXI століття відбуваються спроби використання цього оптимального досвіду поєднання космополітичної та етнічно-ідентичної складових. На жаль, в умовах економічної залежності від Заходу на тлі екстремальних воєнних подій в музичному театрі України переважає зарубіжний компонент у реалізації оперних проєктів над національним.

Локалізація культуротворчих процесів, характерна для окремих країн чи регіонів світу за специфічними ознаками релігійної приналежності, культурних традицій, способу буття, ментальності, суттєво вплинула на етико-естетичні уподобання та психологічне сприйняття реципієнтом творів музично-театрального мистецтва із наданням переваги етнічній ідентичності, альтернативній прозахідній естетиці. В Україні така локалізація в репертуарі та способах його трактування характерна для окремих регіонів, які раніше входили до різних державоутворень: Австрійської, Османської, Російської імперій, та досі зберігають сформовані століттями специфічні риси у жанрово-стильових інтерпретаціях вітчизняного оперного продукту.

Сучасний глобалізований музично-театральний простір з його масштабними монументальними проєктами й синкретизацією різних галузей мистецтва, спорту, науки, високих технологій, спричинив появу транснаціональних колабораційних корпорацій – креативних індустрій. В оперному мистецтві означені об'єднання опікуються не тільки створенням масштабних мистецьких проєктів, але й вивченням глядацьких уподобань різних вікових і соціальних груп, прогнозуванням перспективних напрямів діяльності, промоцією експериментального продукту, моніторингом за його сприйняттям реципієнтом з можливістю доведення результату до максимальної ефективності.

Поява креативних індустрій за векторами театральної діяльності сприяла необхідності міжнародної колаборації фахівців різних сфер діяльності: митців,

спеціалістів із арт-новацій та штучного інтелекту, науковців різних галузей: істориків, культурологів, соціологів, психологів, маркетингологів тощо задля просування на ринку театральних послуг перспективних експериментальних оперних проєктів. На жаль, представники українського музично-театрального мистецтва здійснюють лише перші спроби на шляху долучення до діяльності в транснаціональних оперних проєктах, обумовлені економічними та геополітичними труднощами в країні. Але окремий досвід вітчизняних національних оперних театрів дозволяє сподіватися на гідну участь українських фахівців у співдружності з провідними постатями задля надбання кращого світового досвіду.

Експериментальні пошуки в музично-театральному мистецтві, здійснені міжнародною спільнотою, призвели до появи нових форматів оперних проєктів під впливом технологічних досягнень сьогодення. Окрім сучасних трансформацій вже існуючих поліжанрових формоутворень: опер-балетів, опер-ораторій, хореографічних кантат, танцюпер, кіно-, теле-, відеоопер, з'явилися і нові: онлайн-опера, MTV-опера, цифрова опера із застосуванням різних типів віртуальної реальності, голограм, лазерної проєкції та штучного інтелекту. У сучасній Україні переважає аспект вдосконалення різних поліжанрових форматів, але відбуваються окремі пошуки у сфері цифровізації театру.

Висновки. Окреслені новітні світові тенденції розвитку музичного театру потребують ретельного вивчення, покрокового пристосування до українських реалій з необхідністю переосмислення та впровадження кращого зарубіжного досвіду в результаті долучення вітчизняних фахівців до створення та реалізації міжнародних оперних проєктів.

Список використаних джерел

1. Антіпіна, І., 2025. «Мелодія» Мирослава Скорика як код національної культурної пам'яті: інтерпретація засобами штучного інтелекту. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 1 (66), сс. 131-154.
2. Байда, І., 2024. Медіа культура як феномен інформаційного суспільства. *Fine Art and Cultural studies*, 1, сс. 150-156.
3. Вовкун, В.В., 2020. Тенденції сучасної режисури в оперному мистецтві України. *Мистецтвознавчі записки*, 37, сс. 207-211.

4. Галюк, С.В., 2024. Креативні індустрії як складова сучасної культури. *Вісник НАКККиМ*, 1, сс. 119-125.
5. Касьянова, О., 2024. Метаморфози музично-театрального мистецтва України в умовах видозміни парадигми художньої культури XXI століття. *Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського*, 4(66), сс. 152-177.
6. Копієвська, О.Р., 2014. Глобальне, глокальне та локальне: до визначення понять. У кн.: О.Р. Копієвська. *Трансформаційні процеси в культурі сучасної України*: монографія. Київ: НАКККиМ, сс. 49-68.
7. Ржевська, М.Ю., 2024. Музичний театр у мережі Internet: формотворчий та комунікативний аспекти. *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського*, 139, сс. 65-74.
8. Хвостова, Т.В., 2023. Становлення і тенденції розвитку цифрового театру в сучасній інтернет-культурі. *Вісник НАКККиМ*, 2, сс. 69-74.

Manifestations of Global Trends in the Development of Musical and Theatrical Art against the Backdrop of Contemporary Transformations in the Socio-Cultural Sphere of Ukraine

Abstract. *The article explores the specifics of contemporary culture-forming processes that have led to transformations in the artistic paradigm of theatrical art. It analyzes experimental opera projects of the 21st century, created through collaborations among artists, scholars, and IT specialists. The study identifies the key trends in the development of musical and theatrical art in the era of the information society and advanced technologies.*

Keywords: *musical theatre, global trends, culture-forming processes.*